

Akad. Bull. 1998 č. 3

<http://abicko.avcr.cz/archiv/1998/3/obsah/ma-akademie-ved-skutecne-vedni-koncepci.html>

Má Akademie věd skutečně vědní koncepci?

Odpověď na tuto otázku položenou v nadpisu je zdánlivě jasná - jistě, sněm AV přijal v roce 1995 zásadní dokument zvaný "Vědní koncepce AV ČR". Ten je oficiálně považován za jeden z nejvýraznějších plodů práce první Vědecké rady AV a za jeden ze základních kamenů, na nichž stojí naše transformovaná instituce. Jako člen VR, která tento dokument vypracovala, jsem se nikdy netajil velmi kritickým názorem na tuto "Koncepci". Jsem přesvědčen, že AV dosud žádnou skutečnou koncepci hodnou toho jména nemá. Prohlédne-li si kdokoli nezaujatý onen náš dokument z roku 1995, musí konstatovat, že se v podstatě nejedná o nic víc než o velmi obsáhlý a podrobný soupis tematik řešených na pracovištích AV. Skutečný koncepční dokument by musel vypadat úplně jinak - musel by stručně a velmi výstižně hodnotit současný stav, pojmenovat hlavní problémy, definovat cíle, ke kterým chceme směřovat, i prostředky, jimiž chceme těchto cílů dosáhnout. Takový stručný, jasný a srozumitelný dokument by měl být takový, že bychom jej s hrdostí mohli ukazovat politikům a novinářům, aby viděli, že velmi dobře víme, o co nám jde. Zkusme totéž udělat s naším dnešním dokumentem - dejme jej např. novinářům z Respektu a řekněme: "To je naše koncepce! Co jí říkáte?" Obávám se, že se pochvaly opravdu nedočkáme...

Aby ale moje kritika byla konstruktivní, měl bych asi říci, co by ona "opravdová" koncepce měla obsahovat. Myslím, že by se v první řadě mělo jasně říci, že hlavním koncepčním cílem je pěstovat v AV vědu na co nejvyšší mezinárodní úrovni, tj., že AV si klade za cíl být elitní vědeckou institucí této země. Mělo by se konstatovat, že značná část, či snad většina týmů pracujících na ústavech AV má dobrou mezinárodní úroveň, že však existuje jen poměrně málo pracovišť, na kterých vznikly a stabilně se rozvíjejí "vědecké školy" vedené výraznými vědeckými osobnostmi, a že téměř vůbec neexistují týmy, které by měly ve světovém či evropském měřítku nesporné vedoucí postavení (teď mluvím o oblasti, kterou znám, tj. o buněčné a molekulární biologii a lékařských vědách). Dále by se mělo jasně říci, ve kterých oborech je zvláště potřeba úroveň zvýšit (podle mého názoru např. v medicínském výzkumu s úzkou vazbou na klinické aplikace), a jakými prostředky pozvednout celkovou úroveň naší vědecké produkce, a zvláště jak docílit toho, aby aspoň některé naše vědecké týmy zaujaly nejen průměrné, ale skutečně vedoucí pozice i v evropském měřítku. Tyto prostředky by podle mého názoru měly zahrnovat hlavně selektivní podporu nejperspektivnějších pracovišť i výrazných vědeckých osobností, všestrannou podporu vzniku a etablování nových skupin vedených mladými vědeckými pracovníky se zkušenostmi z dlouhodobých zahraničních pobytů a výrazné oceňování nejlepších výsledků. Koncepce AV by měla pro určité období (např. 5 let) definovat i několik málo klíčových směrů, jimž by podle možnosti měla být věnována zvláštní podpora (v biologických oborech např. neurovědy a virologie).

Plnění koncepčních záměrů (celkové zkvalitňování vědecké práce, vznik opravdu světově vynikajících týmů, rozvoj klíčových směrů se zvláštní podporou) by se mělo každoročně velmi náročně, otevřeně a neformálně hodnotit Vědeckou radou.

Jsem přesvědčen, že opravdovou a ne jen alibisticky formální koncepci Akademie naléhavě potřebujeme. Myslím, že při dobré vůli a hlavně jasném přesvědčení o jeho potřebnosti, by se takový dokument dal vypracovat poměrně rychle a snadno. Nedělám si ovšem iluze, že můj názor sdílí příliš mnoho členů Vědecké rady, popř. Akademické rady. Přesto navrhuji, aby se o této věci alespoň na stránkách Akademického bulletinu diskutovalo.

*Dr. Václav Hořejší,
Ústav molekulární genetiky AV ČR*